

О. М. Гайдаржийська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Н. М. Заде́рака,
старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Л. І. Тітаренко,
студентка, Національний авіаційний університет, м. Київ

DOI: 10.32702/2306-6814.2018.20.29

ВІДМІННОСТІ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ЗА МСФЗ ТА GAAP

O. Gaydarzhyys'ka,
PhD, Docent Department of Finance, Accounting and Auditing, National Aviation University, Kyiv
N. Zaderaka,
Senior Lecturer Department of Finance, Accounting and Auditing, National Aviation University, Kyiv
L. Titarenko,
Student of National Aviation University, Kyiv

DIFFERENCES IN ACCOUNTING BETWEEN IFRS AND GAAP

Статтю присвячено порівнянню Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) і Загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку (GAAP US). На сьогодні, коли більшість країн переходять на МСФЗ, доцільним є дослідження негативного ставлення США до цих стандартів та аналіз основних відмінностей між національними обліковими стандартами США та Міжнародними стандартами фінансової звітності і П(С)БО.

У статті проаналізовано обов'язкові вимоги щодо ведення обліку та складання фінансової звітності у відповідності до американського законодавства. Під час аналізу основних відмінностей між національними обліковими стандартами США та Міжнародними стандартами фінансової звітності постає проблема державного реформування бухгалтерського обліку у США для забезпечення міжнародного рівня облікової практики, яку ця країна не планує вирішувати.

Оскільки державні правила бухгалтерського обліку в Сполучених Штатах регулюються його загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку, або GAAP, то вони вважаються "правильним" підходом до стандартів бухгалтерського обліку. Концептуально МСФЗ, що використовуються державами по всьому світу, більш "принципові" ніж GAAP, що робить їх дещо менш складними і послідовними, пропонуючи менше винятків і унікальних додатків.

Тому в статті досліджено вибір інвесторів щодо компаній з різними видами фінансової звітності і як такий вибір впливає на подальше фінансування. Можливим вирішенням цього питання є застосування стандартів МСФЗ, які розробляються та підтримуються Міжнародною комісією стандартів фінансової звітності (IASB). Визначено вплив Міжнародних стандартів фінансової звітності на формування національних стандартів бухгалтерського обліку, виявлено спільні та відмінні риси національних стандартів бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та американських стандартів бухгалтерського обліку.

This article is devoted to comparison of International Standards of Financial Reporting and Ukrainian Accounting standards with commonly applied principles of accounting (GAAP US). Nowadays while most countries are turning to International Standards of Financial Reporting it is expedient to research why USA is against these standards and to analyze main differences between US domestic accounting standards, International Standards of Financial Reporting and Ukrainian Accounting standards.

The requirements regarding accounting and financial reporting according to American law were analyzed in the article. While analyzing main differences between national accounting standards of USA and International Standards of Financial Reporting the problem of state reforms of US accounting with the purpose to provide international accounting practice arises which this country is not planning to resolve.

As state accounting rules in USA are regulated by commonly applied principles of accounting (GAAP US) they are considered "correct" approach to accounting standards.

Conceptually International Standards of Financial Reporting that are used by countries all over the world are considered more "principled" than GAAP, this fact makes them less complicated and more consequent, providing less exceptions and unique addendums.

That's why the article researches investors' choice regarding companies with different kinds of accounting and how this choice influences the financing.

Possible solution of this problem is applying International Standards of Financial Reporting that are developed and maintained by the International Accounting Standards Board (IASB). Moreover the article determines the influence of International Standards of Financial Reporting on national accounting standards, common features and differences of national, international and American standards of accounting were revealed.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP).

Key words: accounting, financial reporting, International Financial Reporting Standards (IFRS), Generally Accepted Accounting Principles (GAAP).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У світі існує багато стандартів бухгалтерського обліку, і кожна країна використовує власну версію загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку, також відомих як GAAP. Це дозволяє підприємствам звітувати про свою фінансово-господарську діяльність відповідно до застосовуваних стандартів.

Проте виникає складність, коли підприємство працює в багатьох країнах. Постає запитання: як інвесторам працювати з кількома стандартами, які з них більш змістовно дозволяють розкрити інтереси інвесторів у фінансовій звітності і як порівнювати результати діяльності підприємств, звітність яких подано за різними стандартами?

Можливим вирішенням цього питання є застосування стандартів МСФЗ, які розробляються та підтримуються Міжнародною комісією стандартів фінансової звітності (IASB).

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження МСФЗ, GAAP та Національних стандартів є популярними серед теоретиків та практиків бухгалтерського обліку. Серед тих, хто досліджував

відмінності між зазначеними стандартами, були Маценко Л.Ф., Скрипник М.І., Нищенко Н.П., Петрук О.М та інші.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою роботи є порівняння Загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності та аналіз основних відмінностей між ними. В статті також проведено аналіз П(С)БО та виявлено їх спільні та відмінні риси з МСФЗ та GAAP.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зі збільшенням кількості країн, що застосовують МСФЗ як стандарти бухгалтерського обліку в якості національних або разом із ними, необхідним стає надання роз'яснень, як цей перехід вплине на роботу та звітність підприємств.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ; англ. IFRS -International Financial Reporting Standards) — стандарти, що затверджуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (англ. International Accounting Standard Board, скорочено IASB) [4, с. 7].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) — це набір міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, в якому зазначається, як певні операції та події повинні бути відображені у фінансових звітах [1].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) — нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.

Різниця між П(С)БО та МСФЗ полягає в тому, що українські стандарти суворо регламентують перелік витрат і методи їх визнання, тоді як МСФЗ надають у цьому питанні більшу самостійність.

Система загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку — (GAAP; англ. Generally Accepted Accounting Principles) у широкому значенні — та чи інша система національної бухгалтерської стандартизації. Проте на практиці більше розповсюдження має вузьке значення GAAP: так позначається система бухгалтерської стандартизації США — найбільша серед національних систем (тобто цю скорочену абревіатуру використовують замість US GAAP).

Вивчення МСФЗ та GAAP дозволяє стверджувати, що українські П(С)БО розроблені на основі обох вищезгаданих стандартів.

Востанні роки спостерігається тенденція загальної глобалізації стандартів бухгалтерського обліку з МСФЗ, які використовуються у багатьох частинах світу, включаючи країни Європейського Союзу, Гонконг, Австралію, Росію, Сінгапур та ряд інших країн. У січні 2011 року Канада офіційно прийняла стандарти МСФЗ. Таким чином, більшість країн перейшли від власних вимог та принципів бухгалтерського обліку до стандартів МСФЗ. На противагу таким глобальним тенденціям розвитку бухгалтерського обліку Сполучені Штати Америки все ще працюють за US GAAP.

МСФЗ ґрунтуються на більш гнучких, а не на чітких і тих, які вимагають однозначного трактування, правилах, як у GAAP США. В результаті цієї принципової різниці МСФЗ дозволяє керівництву використовувати більшу свободу дій та гнучкість під час підготовки фінансових звітів компанії.

Вважається, що застосування стандартів МСФЗ у всьому світі сприяє інвесторам та іншим користувачам фінансової звітності через зниження вартості інвестицій і підвищення якості наданої інформації. Крім того, вважається, що інвестори будуть більш відкритими саме для таких підприємств. Багатонаціональні корпорації отримують найбільшу користь лише тому, що вони мають звітувати за єдиним стандартом і можуть заощадити кошти. Інвестори пропонують більше можливостей тим підприємствам, стандарти яких використовуються у більш ніж 120 різних країнах, тоді як GAAP США використовується лише в одній країні.

Як відомо, у МСФЗ є чотири заявлені цілі:

1. Розробити глобальні стандарти бухгалтерського обліку, що вимагають прозорості, порівнянності та високої якості у фінансових звітах.

2. Заохочувати глобальні бухгалтерські стандарти.

3. При впровадженні глобальних стандартів бухгалтерського обліку враховувати потреби компанії ринків, що розвиваються.

4. Конвергенція різних національних стандартів бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку [7].

Державні правила бухгалтерського обліку в Сполучених Штатах регулюються його загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку, або GAAP, що вважається "правильним" підходом до стандартів бухгалтерського обліку. Концептуально, МСФЗ, що використовуються державами по всьому світу, більш "принципові", ніж GAAP, що робить їх дещо менш складними і послідовними, пропонуючи менше винятків і унікальних додатків. Єдиним недоліком є те, що МСФЗ є дещо менш адаптованими.

Українське підприємство повинно вести бухгалтерський облік та фінансову звітність відповідно до П(С)БО. Фінансова звітність складається з Балансу, Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів, Звіту про власний капітал та Приміток до фінансової звітності.

П(С)БО для комерційних банків та великих компаній, що перелічені на фондових біржах, подібні Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку. Але переважає більшість приватних компаній все ще використовує П(С)БО, які значно відрізняються від МСФЗ.

Будучи професіоналом з бухгалтерського обліку або власником бізнесу, важливо знати варіанти методів обліку, щоб успішно керувати компанією як на вітчизняному, так і на світовому ринках.

У загальному різницю між МСФЗ та GAAP можна виокремити в десять головних відмінностей:

1. Локальні чи глобальні.

Як уже зазначалося, МСФЗ є загальноприйнятим стандартом бухгалтерського обліку та використовується більш ніж у 120 країнах. З іншого боку, GAAP використовується винятково в Сполучених Штатах та має інший набір правил бухгалтерського обліку, ніж у більшості країн світу. Це може зробити більш складним бізнес на міжнародному рівні.

2. Правила та принципи.

Основна відмінність між МСФЗ та GAAP — це методика, що використовується для оцінки процесу бухгалтерського обліку. GAAP зосереджується на дослідженні та керується правилами, тоді як МСФЗ розглядає загальні моделі та базується на принципах.

З обліком GAAP існує мало місця для винятків або пояснень, оскільки всі транзакції повинні дотримуватися певного набору правил. З веденням бухгалтерського обліку згідно з МСФЗ існує потенціал для різного тлумачення одних і тих самих податкових ситуацій.

3. Інвентаризаційні методи.

Згідно з GAAP, компанія може використовувати метод "Last In, First Out" (LIFO) для оцінок інвентаризації. Однак згідно з МСФЗ метод LIFO для інвентаризації не допускається. Оцінка LIFO для інвентаризації не відображає точний потік інвентарю в більшості випадків, і таким чином призводить до появи звітів про надзвичайно низькі рівні доходів.

4. Зміна запасів.

Поряд з різними методами відстеження інвентаризації, бухгалтерський облік за МСФЗ та GAAP також відрізняється, коли мова йде про сторнування записів про інвентаризацію. GAAP зазначає, що при збільшенні

Таблиця 1. Відмінності між видами фінансової звітності

Вид фінансового звіту	Назва стандарту			Вид стандарту		
	Стандарт МСФЗ	Стандарт П(С)БО	Стандарт GAAP US	МСФЗ	П(С)БО	GAAP
Баланс	IAS 1	ПСБО 1	CON 5-6	МСФЗ рекомендує розділення активів та зобов'язань на «поточні» та «довгострокові». Визначено мінімум статей, які повинні бути на балансі	Чинна форма Балансу передбачає поділ активів на три розділи, а джерела утворення таких активів згруповані у п'ятьох розділах (п'ятий розділ є вписуваним)	GAAP рекомендує відображення активів та зобов'язань на балансі за зменшенням ліквідності
Звіт про прибутки і збитки	IAS 1	ПСБО 1	CON 5-6	МСФЗ дозволяє представляти статті витрат за «функціями» та «природою», проте надання за «природою» вимагається або в звіті про прибутки та збитки, або примітки	У звіті про фінансові результати розкривається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період	GAAP рекомендує відображати витрати за їх функціями
Звіт про зміни в капіталі	IAS 1	ПСБО 1	CON 5-6	Показує рух всіх статей капіталу і накопиченого прибутку (збитку)	У звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Вимоги схожі з МСФЗ, але деяку інформацію дозволяється розкривати в примітках до звітності, а не в самому звіті
Звіт про рух грошових коштів	IAS 1	ПСБО 1	CON 5-6	Виплата дивідендів згідно з МСФЗ відображається в операційній або фінансовій діяльності, а отримання дивідендів відображається в операційній чи інвестиційній діяльності	У звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності	GAAP додатково вимагає розкриття істотних негрошових операцій

ринкової вартості активу сума списання не може бути сторнована. Однак згідно з МСФЗ у тій же ситуації сума списання може бути зворотною. Іншими словами, GAAP занадто обережно проводить зміни інвентаря та не відображає позитивних змін на ринку.

5. Витрати на розробку.

Витрати на розробку компанії можуть бути капіталізовані за МСФЗ за умови дотримання певних критеріїв. Це дозволяє підприємству впливати на амортизацію основних засобів. За GAAP витрати на розробку повинні бути витрачені в рік їх виникнення, і їх не дозволяється капіталізувати.

6. Нематеріальні активи.

Що стосується нематеріальних активів, таких як витрати на дослідження та розробку або витрати на рекламу, бухгалтерський облік за МСФЗ дійсно відзначається як принципний метод. Враховується, чи буде актив мати майбутню економічну вигоду. Нематеріальні активи, що оцінюються згідно з GAAP, визнаються за справедливою ринковою вартістю і не більше.

7. Звіт про прибутки та збитки.

Згідно з МСФЗ надзвичайні або незвичайні статті включаються до звіту про фінансові результати та не відокремлюються. Тим часом згідно з GAAP вони розділені та відображаються окремо від звіту про прибутки та збитки.

8. Класифікація зобов'язань.

Класифікація заборгованості за GAAP — це розподіл між поточними зобов'язаннями, якщо компанія очікує погашення боргу протягом 12 місяців, а також довгострокові зобов'язання, які є боргами, що не будуть повернуті протягом 12 місяців. Згідно з МСФЗ, не

існує диференціації між класифікацією зобов'язань, оскільки всі борги вважаються неподільними на балансі.

9. Основні засоби.

При обліку основних засобів, таких як майно, меблі та обладнання, компанії, що використовують бухгалтерський облік за GAAP, повинні оцінювати ці активи за допомогою моделі витрат. Модель витрат враховує первісну вартість активу за мінусом накопиченої амортизації. МСФЗ дозволяє використовувати іншу модель основних засобів, яка називається моделлю переоцінки на основі справедливої вартості на поточну дату, за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від зменшення корисності.

10. Характеристики якості.

Нарешті, одним з основних факторів диференціювання між МСФЗ та GAAP є якісні характеристики того, як функціонують методи бухгалтерського обліку. GAAP працює в ієрархії характеристик, таких як релевантність, надійність, порівнянність та зрозумілість, для прийняття обґрунтованих рішень на основі специфічних для користувача конкретних обставин. МСФЗ також працює з однаковими характеристиками, за винятком того, що рішення не можуть бути прийняті за окремих обставин.

Варто відзначити, що компанії США, які працюють на основі GAAP, повинні дотримуватися певних правил бухгалтерського обліку, навіть якщо вони планують вести бізнес на міжнародному рівні.

Доречним є порівняння розглянутих видів фінансової звітності зі стандартами П(С)БО [2], викладене в таблиці 1.

Розглядаючи баланси даних стандартів, можемо помітити кілька відмінностей між US GAAP та МСФЗ, якими є: спосіб інвентаризації, спосіб відображення майна і обладнання та гудвіл.

Стандартними методами інвентаризації є: FIFO (перший з перших) і LIFO (останній, вихідний). Згідно з GAAP, компанії можуть обрати як метод LIFO, так і FIFO для оцінки їх інвентаризації, тоді як МСФЗ спеціально забороняє використання LIFO і дозволяє лише FIFO. П(С)БО ж, в свою чергу, дозволяє використовувати ці обидва методи.

Що стосується майна та обладнання, також відомих як основні засоби, то вони відображаються за їх первинною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації. US GAAP не допускає будь-якого збільшення коригування майна та обладнання, на відміну від МСФЗ, що може сильно впливати на звітність фірми.

Як нематеріальний актив, гудвіл трактується аналогічно майну та обладнанню: він відображається на балансі за первісною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації. Будь-яке коригування поза цим буде впливати безпосередньо на власний капітал.

GAAP вимагає, щоб всі витрати, пов'язані з розробкою продуктів, були визнані в якості витрат негайно. МСФЗ дозволяє капіталізацію витрат на розробку за певних умов. Капіталізація витрат на розробку за МСФЗ призводить до зменшення витрат в порівнянні з GAAP, що призводить до більших доходів, вищих показників прибутковості, нижчого рівня кредитної заборгованості та меншого коефіцієнта оборотності активів.

У порівнянні з GAAP, МСФЗ дозволяє компаніям визнавати доходи раніше, навіть якщо непередбачені витрати пов'язані з частиною доходу.

МСФЗ не розрізняє витрати та збитки, на відміну від US GAAP. Згідно з МСФЗ будь-які збитки, пов'язані з основною діяльністю компанії, включаються до його операційних витрат.

Що стосується оренди, то GAAP надає конкретні критерії, на основі яких визначають, чи ця оренда класифікується як операційна. Операційна оренда — це позабалансові зобов'язання, які не фіксуються у фінансових звітах компанії, тоді як лізинг капіталу капіталізується і впливає як на актив, так і на зобов'язання балансу компанії.

GAAP визнає оренду з терміном, що дорівнює щонайменше 75% від економічно корисного терміну активу, який класифікується як капітал. Також GAAP вимагає капіталізації лізингу, якщо теперішня вартість мінімальних орендних платежів дорівнює принаймні 90% справедливої вартості лізингового активу. З іншого боку, МСФЗ не має таких конкретних порогових значень.

Різниця у лізингових класифікаціях може призвести до більш високого рівня кредитної заборгованості, зниження прибутковості активів та збільшення рентабельності операційної виручки, якщо оренда класифікується як діюча згідно з МСФЗ.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, проведене дослідження дозволило порівняти П(С)БО, МСФЗ та GAAP. Основні правила в розглянутих стандартах бухобліку подібні, але GAAP США надає більше індивідуальних вказівок ніж МСФЗ.

Переважає більшість країн світу використовують МСФЗ. Бізнес, що використовує практику МСФЗ, може спростити подання фінансової звітності в порівнянні з іноземними конкурентами, що є істотною перевагою.

Іншою перевагою є загальне зменшення витрат на ведення бухгалтерського обліку, оскільки вимоги МСФЗ набагато менші ніж GAAP, і є легшими в порівнянні з національними стандартами інших країн.

Іноземні інвестори можуть не довіряти компаніям, які не використовують систему МСФЗ. Зрештою, ці стандарти використовуються для перегляду звітів від компаній у певному форматі, і, ймовірно, будуть заплутані чи обмежені для звітів GAAP. Звичайно, також вірно і зворотне: американські інвестори можуть бути не такими довірливими до компанії, яка використовує бухгалтерські висновки згідно з МСФЗ.

Аналіз цих стандартів дозволяє стверджувати, що Національні П(С)БО більше подібні до МСФЗ, оскільки були побудовані на їх основі.

Література:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_010
2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами / М.Р. Лучко, І.Д. Бенько. — Тернопіль: Екон. Думка ТНЕУ, 2016. — 360 с.
4. Байтасов Г. Теорія бухгалтерського обліку. — К., 2016.
5. Дюсембаєв К.Ш. Аудит і аналіз фінансової звітності. — К., 2016.
6. Сейдахметова Ф.С. Сучасний бухгалтерський облік. — К., 2017.
7. Zabihollah Rezaee, L. Murphy Smith, and Joseph Z. Szendi. Convergence in Accounting Standards: Insights from Academicians and Practitioners // *Advances in Accounting*. — June. — 2010.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), "International Financial Reporting Standards" available at http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_010 (Accessed 20 Sept 2018).
 2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), "National accounting standards (accounting standards)" available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (Accessed 20 Sept 2018).
 3. Luchko, M.R. and Benko, I.D. (2016), *Oblik i finansova zvitnist za mijnarodnimy standartamy* [Accounting and financial reporting according to international standards], *Economichna dumka TNEU*, Kyiv, Ukraine
 4. Bajtasov, H. (2016), *Teoriia bukhgalters'koho obliku*, Kyiv, Ukraine.
 5. Diusembaiev, K.Sh. (2016), *Audyt i analiz finansovoi zvitnosti* [], Kyiv, Ukraine.
 6. Sejdakhmetova, F.S. (2017), *Suchasnyj bukhgalters'kyj oblik* [], Kyiv, Ukraine.
 7. Zabihollah Rezaee, L. Smith, M. and Szendi, J.Z. (2010), "Convergence in Accounting Standards: Insights from Academicians and Practitioners," *Advances in Accounting*, vol. 6.
- Стаття надійшла до редакції 27.09.2018 р.*